

Marginaal: Falende belangenbehartiging

De toekomst van de antropologie, en de variëteit binnen de sociologie

Ineke van Wetering

In het maartnummer van *FACTA* van vorig jaar [2(2):18-19] heeft Van Vroonhoven uiteengezet wat zijn bezwaren zijn tegen het Disciplineplan 1993. Daarbij heeft hij een alternatieve benadering voorgesteld, waartegen ik op mijn beurt bezwaar heb aangetekend. Deze reactie werd, samen met zijn weerwoord, gepubliceerd in het oktobernummer van dat jaar [*FACTA* 2 (6): 24-7]. Bij deze repliek is één van de hoofdpunten – wat antropologie eigenlijk inhoudt – onder de tafel geraakt. Nu de toekomst van het gehele hoger onderwijs ter discussie staat lijkt het mij van belang hierop terug te komen. Bovendien is er sinds oktober 1994 veel gebeurd. De nieuwe stichting ESR gaat nu toekomstplannen ontwikkelen, waarbij het niet alleen om antropologie, maar ook om de sociologie gaat. Bij uitstek een thema dus voor een marginaal in de *Sociologische Gids*.

Wat mij, in beide stukken van Van Vroonhoven, met verbijstering heeft geslagen, is zijn opvatting over de toekomst van de antropologie. Dit betreft niet eens zozeer zijn onvrede met het Disciplineplan, door hem gekarakteriseerd als 'een uiterst bureaucratisch verhaal'. In deze opvatting staat hij niet alleen, en menigeen had niets anders verwacht. Wat ik vooral betreurt in Van Vroonhovens alternatief is de reductie van antropologie tot iets als een algemene inleiding in de sociale wetenschappen. Mijn onrust – de emotie die hierin doorklonk, en die niet onopgemerkt is gebleven – werd ingegeven door drie punten. In de eerste plaats gaat Van Vroonhoven voorbij aan het eigen karakter van de antropologie, dat niet samenvalt met iets vaags als 'de studie van de antropos in de breedste zin'. Dit zou betekenen dat wij de studie in feite ontmantelen en laten verwateren. Dat er behoefte bestaat aan een algemeen inleidend programma, een soort college-opleiding, waarna specialisatie kan volgen, is iets anders. Er is geen enkele reden hier het etiket 'antropologie' op te plakken. Verder dan een kennismaking met disciplines kunnen studenten bij zo'n brede opzet niet komen. De onvermijdelijke versnippering van de aandacht leidt, zonder verdere specialisatie, nauwelijks tot enig beroepsperspectief. Wie zich antropoloog wil noemen zal een vervolgopleiding nodig hebben. Waar ik bezwaren tegen koester is studenten een illusie te geven dat zij antropoloog zijn als zij een soort kandidaats in hun zak hebben. Het komt eigenlijk neer op 'niksigheid,' een uitdrukking die ik ontleen aan

Hedy d'Ancona's karakterisering van het publieke-omroepbestel.

Verder doet Van Vroonhoven het vak onrecht door het voor te stellen alsof er door antropologen geen aandacht wordt besteed aan 'de grote vragen en ontwikkelingen'. Ik zou zijn betoog eigenlijk in zijn geheel moeten citeren, maar iedere lezer kan de passage opzoeken. Misschien wordt dit in het Disciplineplan zo voorgesteld. Het is ernstig als wij de toekomst van een vak laten bepalen door bureaucraten die niet weten wat er in een vak omgaat, en het door hun gebrekkige weergave van 'the state of the art' elke relevantie ontnemen. Maar ernstiger is dat Van Vroonhoven dit met zijn betoog ondersteunt. Het ligt voor de hand dat er gebruik gemaakt wordt van zijn opvatting over antropologie: 'Ze zeggen zelf dat er een eigen karakter aan hun vak ontbreekt: het staat in *FACTA*'. Wij kunnen toch al dagelijks om ons heen zien hoe de uitholling plaatsvindt. Als hier nu het argument bijkomt dat er al in de behoefte aan antropologie voorzien is door oplossingen à la Van Vroonhoven, is de basis voor de vraag naar een vervolgopleiding weggeval-

len. Toen ik deze reactie instuurde heeft de redactie van *FACTA* de vrijheid genomen het stukje een titel mee te geven: 'Liever oude schoenen' in plaats van het door mij voorgestelde: 'Antropologie als vlag op modderschuit'. Iedere redactie heeft natuurlijk de vrijheid pakkende titels en kopjes te bedenken. Maar deze was in strijd met de inhoud, en dit past een redactie niet. Mijn verzoek deze discussie in *FACTA* te mogen voortzetten werd geweigerd. Nu doe ik dit dus in de *Sociologische Gids*. Een kenschets van moderne antropologie als 'oude schoenen' doet vermoeden dat de *FACTA*-redactie het vak niet heeft bijgehouden. Dit kan gebeuren, maar het is onjuist met zo'n blij van onkunde een discussie af te sluiten. Nu wekt ook deze redactie de indruk het bureaucratisch streven te willen steunen, en hiermee allerlei ondoordachte bezuinigingsplannen. Dit misstaat een blad dat door een beroepsvereniging gesubsidieerd wordt.

De Nederlandse Vereniging voor Maatschappij- en Cultuurwetenschappen zou zich juist sterk moeten maken voor het behoud van de kwaliteit van opleiding en onderzoek. Zij zou bijvoorbeeld kunnen bepleiten antropologie eenzelfde status te geven als wordt voorgesteld voor enkele 'kleine talen'. Zij zou zich kunnen inzetten voor een betere plaats voor antropologie, en ook voor verschillende takken van sociologie binnen de nieuwe ESR-structuur. Met name het kwalitatief onderzoek komt er nu bekaaid af. De clustervorming binnen deze structuur roept in het algemeen al vragen op, maar zeker de oververtegenwoordiging van de 'harde', kwantificerende stroming binnen de sociologie. Er is één afzonderlijk cluster gereserveerd voor de voormalige werkgemeenschap 'Verklarende Sociologie', waaraan zich een franje van methodologen gehecht heeft. De overige vakgenoten zijn samengebracht in een laatste cluster: een rest- of rommelbak. De vraag of hier recht gedaan wordt aan de pluriformiteit van het vak, heb ik niet besproken gezien in onze vakbladen. Evenmin of het juist is alle andere richtingen binnen één ander

cluster te laten concurreren om schaarse middelen. Dit komt bovenop andere vormen van rivaliteit: die met de kundes. Studierichtingen waar de studentenaantallen het hoogst zijn krijgen voorrang. Vaak zijn dit modevakken als management of communicatiewetenschap, waarvan zelfs beoefenaren zeggen dat het er binnen vijf jaar mee afgelopen is. Hiervoor wordt veel cultureel kapitaal vernietigd, en intussen wachten velen van ons lijdzaam af tot hen de das wordt omgedaan. Waarom eigenlijk?